



**OŚRODEK
POMOCY** 
SPOŁECZNEJ!
W GÓRZE KALWARII

SPRAWOZDANIE Z GMINNEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2021-2026

Wstęp.....	2
Prawo przeciwdziałania przemocy domowej w 2023 r.	5
Założenia Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2026.....	7
Realizacja Programu	8
Wnioski	18

WSTĘP

Polityka społeczna dąży do tworzenia warunków zaspokajania potrzeb jednostek i rodzin, a także do wyrównywania drastycznych różnic socjalnych między obywatelami, zapewnienia im równych szans i możliwości uzyskania specyficznych dóbr i usług uznawanych przez społeczeństwo za ważne. W ramach systemu polityki społecznej cele te realizowane są poprzez różne instytucje, w tym pomoc społeczną, które zabezpieczają obywateli przed niedostatkiem i groźbą niezaspokojenia podstawowych potrzeb. System ten tworzy sieć zobowiązań gwarantowanych przez państwo i stanowi zabezpieczenie społeczne obywateli.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 18, art. 47, art. 48 i art. 71 wskazuje, że instytucja rodziny, definiowana w systemie praw człowieka jako „naturalna i podstawowa komórka społeczeństwa” (art. 16 ust. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka), jest objęta szczególną ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej, a jej dobro państwo ma obowiązek uwzględnić w swojej polityce społecznej. Szczególnie chroniona instytucja rodziny ustrojowo jest łączona z podstawową dla systemu praw człowieka zasadą ochrony życia rodzinnego (art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i prawem rodziców do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami (art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Jednocześnie, w duchu subsydiarności działań władzy publicznej, przepis art. 33 Konstytucji nakłada na nią obowiązek konstruowania polityki rodzinnej i społecznej z uwzględnieniem zasady równych praw mężczyzn i kobiet w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Zgodnie z art. 72 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona osób przed przemocą, również krzywdzeniem ze strony osób bliskich. Ustrojową zasadą na mocy art. 71 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jest szczególna pomoc ze strony władz publicznych dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej. Rodziny doznające przemocy pozostają w trudnej sytuacji społecznej, co jest podstawą do udzielania im szczególnej pomocy przy użyciu metod i narzędzi określonych w obecnie obowiązującym porządku prawnym.

Podstawowym aktem prawnym regulującym działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 poz. 1249 z późn. zm.), dalej także "ustawa".

Ustawa określa:

- 1) zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,
- 2) zasady postępowania wobec osób doznających przemocy domowej,
- 3) zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc domową.

Przepisy ustawy stosuje się także w przypadku zagrożenia przemocą domową oraz w przypadku podejrzenia stosowania przemocy domowej.

W 2023 r. zaczęły obowiązywać nowe przepisy dotyczące przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a ich pierwszym dostrzegalnym elementem było zastąpienie dotychczasowego sformułowania „przemoc w rodzinie” na „przemoc domowa”. Ustawodawca, oprócz samej zmiany w tytule ustawy i jej poszczególnych przepisach, wprowadził też wiele nowych rozwiązań legislacyjnych, których celem jest poprawa sytuacji osób dotkniętych przemocą.

Od 22 czerwca 2023 r. przez przemoc domową rozumie się: "jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej" (art. 2 ust. 1 pkt 1).

Ponadto w myśl definicji przemocy domowej osoba doznająca przemocy domowej to:

- a) mąż, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- b) wstępni i zstępni oraz ich małżonkowie,
- c) rodzeństwo oraz ich wstępni, zstępni i ich małżonkowie,
- d) osoby pozostające w stosunku przysposobienia i jej mąż oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- e) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- f) osoby wspólnie zamieszkujące i gospodarujące oraz ich wstępni, zstępni, rodzeństwo i ich małżonkowie,
- g) osoby pozostające obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,

h) małoletni

– wobec których jest stosowana przemoc domowa.

Przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, o których mowa wyżej.

Świadek przemocy domowej – należy przez to rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej.

Osoba stosująca przemoc domową to osoba pełnoletnia, która dopuszcza się przemocy domowej wobec osób, o których mowa powyżej.

W stosunku do dotychczas obowiązującej definicji wprowadzono wiele zmian poszerzających zakres definicyjny pojęcia przemocy, a tym samym wprowadzono możliwość zastosowania przepisów ustawy i działań w niej przewidzianych do nowych form przemocy, których diagnozowanie było dotąd problematyczne np. przemoc ekonomiczna lub całkowicie wymykało się możliwości skutecznego uruchamiania procedur przeciwdziałania przemocy np. cyberprzemoc. Obecnie obowiązujące rozwiązania prawne nie wymagają zgody osoby doznającej przemocy domowej, ani osoby stosującej przemoc domową na prowadzenie procedury. Wprowadzono zasadę realizacji procedury, według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej.

Zastosowanie prawnie usankcjonowanych kryteriów diagnostycznych w samej ustawie i rozporządzeniach stanowi uprawnienie do prowadzenia działań w ramach procedury „Niebieskich Kart”, w sytuacji gdy organy ścigania lub wymiaru sprawiedliwości nie stwierdzą zaistnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy wobec osoby poszkodowanej.

W praktyce podmiotów i służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy rozróżnienie, że nie każda przemoc domowa stanowi przestępstwo pozwala na prowadzenie procedury „Niebieskich Kart”.

Wraz z nowelizacją ustawy z dnia z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej wprowadzone zostały przepisy wykonawcze do nowo przyjętych rozwiązań. Opublikowane zmiany w sposób szczegółowy odnoszą się do zagadnień związanych m.in. z obowiązkami wynikającymi ze wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz w zakresie sposobów realizacji, nadzoru i kontroli w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Nie później niż w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie znowelizowanej ustawy należało powołać nowe zespoły interdyscyplinarne, co oznaczało, że z dniem ich powołania dotychczasowe zespoły interdyscyplinarne oraz grupy robocze zostały zniesione z mocy prawa. Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Góra Kalwaria został powołany Zarządzeniem Burmistrza NR ORG.0050.196.2023 z dnia 21 września 2023 r. Aktualnie w Zespole jest 9 Członków.

W skład Zespołu weszli przedstawiciele następujących podmiotów:

- Jednostek organizacyjnych pomocy społecznej tj. Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii:
Pan Dariusz Dudziak
Pani Joanna Gielniewska
Pani Katarzyna Sameryt
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA):
Pani Kamila Korzeniewska – Zastępca Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego
- Policji: tj. Komisariatu Policji w Górze Kalwarii:
Pan Tomasz Jeżewski
- Oświaty tj. Zespołu Obsługi Placówek Oświatowych w Górze Kalwarii:
Pan Bogdan Wrochna
- Ochrony zdrowia: Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej:
Pan Marek Kowalczyk
- Sądu Rejonowego w Piasecznie:
Pani Iwona Willa
- Powiatowego Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Górze Kalwarii:
Pan Łukasz Kopytowski – Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego.

W związku ze zmianami legislacyjnymi zespół opracował Regulamin określający szczegółowe warunki funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Góra Kalwaria oraz tryb i sposób powoływania grup diagnostyczno-pomocowych. Regulamin został opracowany na podstawie art. 9a ust. 6b ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z późn. zm.), zwanej dalej "ustawą".

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego, w terminie 12 miesięcy od dnia ich powołania w skład zespołu interdyscyplinarnego zobowiązani są przejść szkolenie, o którym mowa w art. 6 ust. 6 pkt 4. ww. ustawy.

Udział w posiedzeniach zespołu interdyscyplinarnego jest obowiązkowy.

Członek zespołu interdyscyplinarnego, który nie może uczestniczyć w posiedzeniu zespołu, informuje przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o przyczynach swojej nieobecności w terminie co najmniej 2 dni roboczych przed zaplanowanym posiedzeniem tego zespołu.

Ustawodawca wprowadził zmianę dotyczącą zakończeń procedur „Niebieskich Kart”. O zakończeniu procedury decyduje grupa diagnostyczno-pomocowa bez udziału Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego. Podstawy prawne zakończenia procedury przeniesiono do ustawy i ich spełnienie nie jest uzależnione od realizacji planu pomocy.

Kolejną zmianą jest wprowadzenie właściwości miejscowej gminy tj. właściwą do prowadzenia procedury „Niebieskich Kart” jest gmina miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej. Konsekwencją techniczną wprowadzenia nowych regulacji było powołanie nowego zespołu interdyscyplinarnego.

Grupy diagnostyczno-pomocowe na wniosek pracownika socjalnego lub policjanta są rozszerzane o przedstawicieli różnych zawodów lub podmiotów realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, co pozwala w zależności od diagnozy sytuacji i potrzeb zindywidualizować działania wobec rodzin dotkniętych przemocą.

Zespół interdyscyplinarny może powołać grupę, pomimo że nie wszczęto procedury „Niebieskich Kart” w rodzinie.

W praktyce dzieje się tak po otrzymaniu zgłoszenia ze środowiska, czy od instytucji nie uprawnionej do wszczynania procedury o podejrzeniu występowania przemocy domowej. Nowością jest również obowiązkowy monitoring osób objętych procedurą przez członków grupy diagnostyczno-pomocowej przez okres 9 miesięcy od zakończenia działań. Monitoring musi zawierać analizę i ocenę sytuacji osób uprzednio objętych procedurą.

W roku 2023 Zespół spotkał się 6 razy: celem wyboru Przewodniczącego i Zastępcy, wprowadzenia Regulaminu Zespołu, omówienia aktualnej sytuacji występowania przemocy w rodzinie/przemocy domowej i sposobu pracy służb z rodzinami związku ze zmianą przepisów prawa, rozpoczęcia prac nad nowym Programem przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej na nadchodzące lata.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2021-2026

Cele Programu:

- 1) zmniejszanie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Góra Kalwaria,
- 2) zmniejszanie negatywnych skutków przemocy w rodzinie,
- 3) oprawa skuteczności działań pomocowych na rzecz ofiar przemocy w rodzinie.

Cele ogólne mają zostać zrealizowane poprzez:

- 1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- 2) diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy,
- 3) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- 4) udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- 5) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

Realizacja celów Programu zakłada: uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy, promowanie modelu rodziny wolnej od przemocy, edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy, działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

REALIZACJA PROGRAMU
WSPÓŁPRACA W RAMACH ZESPOŁU INTERDYSCYPLINARNEGO

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w ramach pracy w Zespole Interdyscyplinarnym. Zespół Interdyscyplinarny opracował i przyjął regulamin określający szczegółowe warunki funkcjonowania zespołu interdyscyplinarnego oraz tryb i sposób powoływania grup diagnostyczno-pomocowych.

Posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego odbywały się co dwa miesiące, w 2023 r. Zespół Interdyscyplinarny spotkał się sześć razy.

Pierwsze posiedzenie Zespołu Interdyscyplinarnego zwołał Burmistrz Miasta i Gminy Góra Kalwaria, kolejne posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego były zwoływane przez Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego i odbywały się w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii, który odpowiada za obsługę organizacyjno-techniczną i finansową.

Z każdego posiedzenia zespołu został sporządzony protokół wraz z listą obecności.

Zespół Interdyscyplinarny działa na podstawie porozumień zawartych między Burmistrzem, a podmiotami, o których mowa w ust. 3, 3a lub 5. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Porozumienia określają w szczególności sposób i formę wymiany informacji, a także sprawy dotyczące uczestnictwa członków Grup Diagnostyczno-Pomocowych w posiedzeniach i pracach tych grup.

W związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 8, w 2023 r. Zespół Interdyscyplinarny powołał 60 Grup Diagnostyczno-Pomocowych. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe są powoływane niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej.

W skład grupy zawsze wchodził: pracownik socjalny Ośrodka Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii oraz funkcjonariusz Policji Komisariatu w Górze Kalwarii.

W 2023 r. prowadzono 91 procedur „Niebieskich Kart”. Zespół na wniosek Grup Diagnostyczno-Pomocowych poszerzył skład grup o przedstawicieli innych podmiotów zobligowanych do współpracy, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

W 2023 r. odbyło się 329 spotkań Grup Roboczych/Grup Diagnostyczno-Pomocowych.

Na 162 spotkania zaproszono przedstawicieli służby zdrowia, na 135 posiedzeń zaproszono przedstawicieli Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w 71 przypadkach zaproszono przedstawicieli ze szkół z terenu gminy, w 31 przypadkach przedstawicieli przedszkoli, na 25 spotkań zaproszono przedstawicieli POIK-u.

W sprawach osób stosujących przemoc domową, pozostających pod dozorem lub nadzorem kuratora sądowego, w skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodził także zawodowi kuratorzy sądowi lub wskazani przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej społeczni kuratorzy sądowi.

Członkowie grup Diagnostyczno-Pomocowych podnosili swoje kompetencje poprzez uczestnictwo w szkoleniach, o których mowa w art. 6 ust. 6 ww. ustawy.

Zespół Interdyscyplinarny realizował działania określone w obecnie obowiązującym Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar na lata 2021-2026.

W szkołach inicjował działania edukacyjne i informacyjne w mające na celu przeciwdziałanie przemocy domowej. W stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową podejmował działania edukacyjne, powoływał grupy diagnostyczno-pomocowe i na bieżąco monitorował realizację ich działań. Zespół jest w trakcie prac nad projektem nowego gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej. Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii jest w trakcie opracowywania Strategii rozwiązywania problemów społecznych na nadchodzące lata.

Charakterystykę zdarzeń na podstawie wszczętych procedur „Niebieskich Kart”, związanych z przemocą w latach 2020-2023 przedstawia Tabela 1.: Zdarzenia związane z przemocą domową w latach 2020-2023.

Tab. 1. Zdarzenia związane z przemocą domową w latach 2020-2023.

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową:	2020 rok	2021 rok	2022 rok	2023 rok
Liczba osób doznających przemocy domowej (ogółem), w tym:	45	53	44	118
Kobiety	39	48	39	72
Mężczyźni	6	5	5	46
Małoletni do 18 r.ż.	1	6	-	64
Liczba osób stosujących przemoc domową (ogółem), w tym:	45	51	40	64
Kobiety	2	5	4	12
Mężczyźni	43	46	36	52
Liczba osób stosujących przemoc domową pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:		22	16	23
Kobiety	2	3	1	1
Mężczyźni	15	19	12	22
Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	2	4	8	6

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego odbyły się spotkania dotyczące działań edukacyjnych i informacyjnych dla kadry Oświaty w związku ze zmianą przepisów wykonawczych dotyczących prowadzenia procedury „Niebieskich Kart”.

Ze Sprawozdań z realizacji programu przez poszczególne placówki oświatowe wynika, że placówki oświatowe na terenie gminy zapewniały opiekę psychologiczno-pedagogiczną uczniom z rodzin objętych procedurą „Niebieskich Kart”. W ramach profilaktyki i prewencji organizowały cykliczne warsztaty wychowawcze dla rodziców, dzieci, młodzieży, aktualizowały procedury postępowania w sytuacjach trudnych wychowawczo.

W ramach zadań własnych rozpoznawano również sytuację szkolno-opiekuńczą uczniów, profilaktycznie przeprowadzano pogadanki na godzinach wychowawczych, warsztaty kształtujące siłę woli, odpowiedzialność, wiarę w siebie, kierowano uczniów do pracy ze specjalistami, terapeutami, rodzicom wskazywano instytucje z terenu powiatu wspierające rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze. W ramach podnoszenia kompetencji kadra pedagogiczna ukończyła kursy, warsztaty dla nauczycieli i specjalistów w zakresie umiejętności społecznych, ochrony małoletnich w przedszkolu i szkole, komunikacji, diagnozowania zaburzeń dzieci i młodzieży, przeciwdziałania hejtowi, depresji, zachowaniom autoagresywnym. Szkolenia były dostosowywane do indywidualnych potrzeb danej placówki.

Wszystkie osoby dotknięte przemocą otrzymały poradnictwo socjalne. Zgodnie z obowiązującymi przepisami po wypełnieniu formularza „Niebieska Karta – A” osoby doznające przemocy domowej otrzymały formularz „Niebieska Karta – B” zawierający informacje czym jest procedura, jaki jest jej cel, co to jest przemoc domowa i jakie przybiera formy, jakie prawa ma osoba doznająca przemocy, w jakich placówkach może uzyskać wsparcie.

W ramach indywidualnych planów pomocy osoby objęte procedurą, będące rodzicami, skorzystały z warsztatów umiejętności wychowawczych prowadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej i instytucje spoza gminy, podczas których rozwinęły kompetencje rodzicielskie, nauczyły się regulować emocje, zdobyły wiedzę i umiejętności z zakresu spraw opiekuńczo-wychowawczych.

PODNOSZENIE KOMPETENCJI PRACOWNIKÓW SŁUŻB I INSTYTUCJI ZOBOWIĄZANYCH DO PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY.

W związku ze zmianą ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej Ośrodek Pomocy Społecznej w Górze Kalwarii zachęcał pracowników placówek oświatowych do udziału w bezpłatnym szkoleniu z zakresu przeciwdziałania przemocy w ramach „Niebieskiej Godziny Wychowawczej”, tak aby przygotować pracowników oświaty do rozpoznania przemocy wobec dziecka, wczesnej interwencji, poszerzyć wiedzę na temat możliwości pomocy dziecku krzywdzonemu, poznać stosowanie procedury „Niebieskich Kart” w sytuacji podejrzenia krzywdzenia dziecka, przeprowadzenia zajęć profilaktycznych z uczniami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Trzech pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej z Sekcji Przeciwdziałania Przemocy w październiku 2023 r. ukończyło szkolenie „Praktyczne stosowanie przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 9 marca 2023 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

Jeden pracownik Ośrodka ukończył szkolenie specjalizacyjne - Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie I stopnia organizowane przez Stowarzyszenie „Niebieska Linia”.

Dwóch pracowników ukończyło szkolenie z zakresu treningu zastępowania agresji.

Członkowie Zespołu uczestniczyli w spotkaniach organizowanych w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Piasecznie – wymianie dobrych praktyk pomiędzy specjalistami z zakresu przeciwdziałania przemocy reprezentującymi poszczególne gminy, Sędziami Sądu Rodzinnego w Piasecznie, funkcjonariuszami Policji.

ZWIĘKSZANIE SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH WOBEC OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE

Nowe przepisy wykonawcze dotyczące procedury „Niebieskie Karty” tj. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U. z 2023 r. poz. 1870), zmieniło w istotny sposób postępowanie na etapach prowadzenia procedury tj. jej wszczęcia, realizacji, kończenia i monitorowania oraz wprowadziło nowe obowiązki po stronie podmiotów realizujących to zadanie m.in. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji (dzielnicowi); oświaty (pedagogowie, wychowawcy, nauczyciele); ochrony zdrowia (lekarze, ratownicy medyczni, pielęgniarki); organizacji pozarządowych, kuratorów sądowych.

Obecna procedura „Niebieskich Kart” wprowadziła nowe obowiązki dla grup Diagnostyczno – Pomocowych, nowe reguły prowadzenia poszczególnych czynności w ramach procedury, w tym szczególności w stosunku do małoletnich i osób niesamodzielnych, wymagających wsparcia.

Policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w domowej, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zwany dalej „nakazem”, lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zwany dalej „zakazem”. Policjant wydaje nakaz lub zakaz - podczas interwencji podjętej we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu - w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy domowej w szczególności zgłoszenia przez: osobę dotkniętą przemocą domową lub kuratora sądowego lub pracownika jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, w związku z wykonywaniem ustawowych obowiązków.

Powyższe zmiany wywołały pozytywne rezultaty pracy interdyscyplinarnej służb zaangażowanych w pracę z rodzinami dotkniętymi przemocą. Kompleksowe, wieloaspektowe udzielanie pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, lepsza koordynacja działań służb pomocy społecznej i policji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej zwiększyły skuteczność oraz możliwość wzajemnego uczenia się, dzielenia wiedzą i doświadczeniami.

EDUKACJA WOBEC SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE.

Nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej wprowadziła dwuosobowy model grupy diagnostyczno-pomocowej, którą tworzy pracownik socjalny i policjant. Zgodnie z podziałem zadań z osobą doznającą przemocy domowej pracuje pracownik socjalny, a z stosującą przemoc domową policjant. W celu umożliwienia udziału zdecydowanie większej liczbie osób stosujących przemoc domową w oddziaływaniu edukacyjnym, a także psychologiczno-terapeutycznym wprowadzono obowiązek uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych w sytuacji, kiedy zespół interdyscyplinarny zdecyduje o skierowaniu osoby stosującej przemoc do takiego programu. Niepoddanie się procedurze może oznaczać narażenie się na odpowiedzialność za wykroczenie z art. 66c Kodeksu wykroczeń, zagrożone karą grzywny lub ograniczenia wolności. Na terenie gminy Góra Kalwaria program realizuje Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej.

W 2023 r. do programu korekcyjno-edukacyjnego wytypowanych zostało 9 osób.

Spotkania z osobami stosującymi przemoc domową odbywały się na Komisariacie w Górze Kalwarii w środy i czwartki każdego miesiąca.

Do zadań grup diagnostyczno-pomocowych należy w szczególności: dokonanie, w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową; zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury, występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjnoedukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową; występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;

WSPÓŁPRACA MIĘDZY INSTYTUCJAMI W ZAKRESIE PROWADZENIA DZIAŁAŃ INTERWENCYJNYCH DOTYCZĄCYCH PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

Na podstawie art. 12 a Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej w razie zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rozumieniu [art. 115 § 11](#) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726, 1855, 2339 i 2600 oraz z 2023 r. poz. 289), dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Decyzję, pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką w miarę możliwości w obecności i przy wsparciu psychologa. Przed podjęciem decyzji pracownik socjalny w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokonuje oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka. Pracownik socjalny ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia sądu opiekuńczego, nie później niż w ciągu 24 godzin od chwili zapewnienia dziecku ochrony, o zapewnieniu dziecku ochrony i umieszczeniu go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej.

W 2023 r. wystąpiły dwa przypadki zapewnienia ochrony dzieciom w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia na skutek z przemocy domowej. W wyniku interwencji pracownika socjalnego w placówkach zostało zabezpieczonych sześćoro dzieci.

Osobami uprawnionymi do wszczęcia procedury są: pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, funkcjonariusz Policji, Żołnierz Żandarmerii Wojskowej, pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystent rodziny, nauczyciel, osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagog psycholog lub terapeuta, będący przedstawicielem podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

W 2023 r. wszczęto 63 procedury „Niebieskich Kart”. Liczbę sporządzonych Niebieskich Kart A przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wszczynających procedurę przedstawia tabela Działania Zespołu Interdyscyplinarnego/Grup Roboczych/Grup-Diagnostyczno-Pomocowych.

Tab. 2. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego/Grup Roboczych/Grup-Diagnostyczno-Pomocowych

Liczba kontynuowanych procedur tj. wszczętych i nie zamkniętych w 2022 r.	Liczba sporządzonych Niebieskich Kart A w 2023 r.	Przez przedstawicieli Ośrodka Pomocy Społecznej	Przez przedstawicieli Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Przez przedstawicieli Policji	Przez przedstawicieli Oświaty	Przez przedstawicieli Ochrony Zdrowia
28	63	26	0	27	3	2

W 2023 r. Grupy Diagnostyczno-Pomocowe spotkały się 329 razy. Zakończono 24 procedury „Niebieskich Kart”. W rodzinach, w których procedura została zakończona jest prowadzony monitoring polegający w szczególności na składaniu wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa w związku z zakończoną procedurą, poradnictwie i udzielaniu wsparcia. Rodzaj, formę oraz sposób realizacji działań określa Grupa Diagnostyczno-Pomocowa.

Budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy, diagnoza zjawiska i skuteczna pomoc osobom dotkniętym przemocą zależna jest jakości i standardów współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami zobligowanymi do przeciwdziałania przemocy domowej.

Nieobecność na posiedzeniach grup osób dotkniętych przemocą, osób stosujących przemoc, a nawet członków grup rozszerzonych na wniosek pracowników socjalnych i funkcjonariuszy policji co do zasady nie wstrzymuje działań Grup Diagnostyczno-Pomocowych i Zespołu Interdyscyplinarnego. Praktyka pokazuje jednak, że bardzo oddala osiągnięcie założonych w programie celów tj. zmniejszenia negatywnych skutków przemocy, poprawy skuteczności działań pomocowych na rzecz osób doświadczających przemocy.

UDZIELANIE POMOCY I WSPARCIA OSOBOM DOTKNIĘTYM PRZEMOCĄ.

Dotychczasowy model pracy z rodziną dotkniętą przemocą opierał się na idei pracy grupowej. Plan pracy dotyczył rodziny i wymagał od przedstawicieli pomocy społecznej, policji, oświaty, służby zdrowia, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych równomiernego zaangażowania w sprawę rodziny. Praca z rodziną skupiała się na spotkaniach osoby doznającej przemocy, jak i osoby stosującej przemoc z grupą roboczą. Nowelizacja wprowadziła dwuosobowy model grupy diagnostyczno-pomocowej, którą tworzy pracownik socjalny i policjant. W grupie tej obowiązuje podział zadań, zgodnie z którym z osobą doznającą przemocy domowej pracuje pracownik socjalny, a z osobą stosującą przemoc domową policjant.

W ramach pomocy i wsparcia osoba doświadczająca przemocy domowej zostaje objęta indywidualnym planem pomocy uwzględniającym jej sytuację ekonomiczną, rodzinną, zdrowotną, a także zgłoszone potrzeby i oczekiwania.

W 2023 r. w ramach działań grup diagnostyczno-pomocowych sporządzono 41 formularzy „Niebieskich Kart – C” zawierających diagnozę sytuacji osób wskazanych jako doznających przemocy uwzględniającą opis aktualnej sytuacji osobistej, rodzinnej, życiowej, opis aktualnej sytuacji zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej, edukacyjnej małoletnich, historię przemocy domowej oraz Indywidualny plan pomocy na rzecz osoby, osób doznających przemocy domowej stworzony w oparciu o ustalenia członków Grupy Diagnostyczno-Pomocowej we współpracy z osobą zainteresowaną.

W 2023 r. dokonano szeregu zmian w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, w tym także w zakresie przesłanek i warunków dotyczących zabezpieczenia dziecka.

Dodatkowo ustawą z 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw tj. tzw. „Ustawą Kamilka”, wprowadzono do ustawy z 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym obowiązek opracowania i wdrożenia „Standardów ochrony małoletnich”.

Obowiązek wprowadzenia standardów ochrony małoletnich mają organy zarządzające:

- jednostką systemu oświaty, o której mowa w art. 2 pkt 1-8 Prawa oświatowego, czyli m.in. przedszkola, szkoły i schroniska młodzieżowe;
- inną placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową lub związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni;
- organizator działalności oświatowej, opiekuńczej, wychowawczej, resocjalizacyjnej, religijnej, artystycznej, medycznej, rekreacyjnej, sportowej lub związanej z rozwijaniem zainteresowań przez małoletnich;
- podmioty świadczące usługi hotelarskie oraz turystyczne, a także prowadzące inne miejsca zakwaterowania zbiorowego, w zakresie niezbędnym do zapewnienia ochrony małoletnich.

Art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej stanowi, że zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego.

Do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie; opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. ustanowiono nowy Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030.

Do najważniejszych rozwiązań Programu należą m.in.: podniesienie świadomości społecznej związanej z przeciwdziałaniem przemocy domowej; rozwój, wzmocnienie i upowszechnienie działań profilaktycznych

dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej; podniesienie jakości usług świadczonych na rzecz osób zagrożonych bądź doznających przemocy domowej; zwiększenie dostępności do pomocy specjalistycznej dla osób, które doświadczają przemocy domowej; zintensyfikowanie i podniesienie jakości działań w stosunku do osób stosujących przemoc domową oraz podniesienie kwalifikacji i wzrost kompetencji osób, które zajmują się świadczeniem usług dla osób zagrożonych i doznających przemocy domowej.

Mając na uwadze, że system przeciwdziałania przemocy domowej stanowi kompleksową i skoordynowaną działalność ukierunkowaną na zdiagnozowanie przyczyn i zniwelowanie skutków występowania przemocy konieczne jest opracowanie nowego gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej na nadchodzące lata.